

عوامل بی‌رغبتی

دانش‌آموزان به یادگیری

سعیده نادرپور

کارشناس ارشد مترجمی

بسیار طبیعی است دانش‌آموزان در یادگیری افت‌وخیز داشته باشند. این بخشی از ویژگی آن‌هاست. اگر به مشکلات اصلی آن‌ها سریع رسیدگی شود، می‌توان بسیار راحت‌تر به راه یادگیری هدایتشان کرد. اینکه بتوانیم نشانه‌های مشکلات یادگیری را در دانش‌آموز مشاهده کنیم اهمیت زیادی دارد و لازمه‌ی آن، داشتن ارتباط خوب با وی است. بی‌اهمیت دانستن مشکلات منجر به معضلاتی می‌شود که می‌تواند در آینده به صورت‌های گوناگون از جمله ضعف عملکرد در پایه‌های بالاتر تحصیلی، نداشتن انگیزه یا حتی بی‌علاقه‌بودن به کار بروز کند. برخی مشکلات تحصیلی کم و کوتاه‌مدت و برخی دیگر شدید و طولانی‌مدت‌اند. حتی مشکلات کوتاه‌مدت هم می‌توانند روی حس دانش‌آموز به یادگیری و نیز حسی که به خود دارد تأثیر گذار باشد. در اینجا به ده دلیلی که کودکان انگیزه‌ی خود را به یادگیری از دست می‌دهند اشاره می‌کنیم:

۱. نداشتن رابطه‌ی خوب با آموزگار

اینکه برخی از دانش‌آموزان همیشه با یکی از آموزگاران‌شان سر ناسازگاری داشته باشند امری معمول است، اما گاهی اوقات مشکل حاد می‌شود. در این صورت دانش‌آموز یا حالت دفاعی به خود می‌گیرد یا گوشه‌گیر می‌شود. با دانش‌آموز خود در این مورد صحبت کنید تا ببینید مشکل کجاست و چگونه می‌توان آن را مدیریت کرد. چنانچه لازم باشد، باید رفتار و سبک تدریس را تغییر داد که تا حد امکان هیچ دانش‌آموزی با شما مشکلی نداشته باشد.

۲. تصور کارایی نداشتن تلاش‌ها

اگر دانش‌آموز فکر کند تلاش‌هایش ثمری ندارد، انگیزه‌اش را از دست می‌دهد. دانش‌آموزان اغلب تصورات اشتباهی در مورد باهوش بودن و سریع یادگرفتن دارند. اگر آن‌ها بیندارند، یادگیری کاری آسان و سریع است و نباید به‌کندی و به‌سختی انجام شود، با هر چالشی که روبه‌رو می‌شوند انگیزه‌ی خود را از دست می‌دهند. همچنین اگر تصور کنند هوش چیزی است که یا دارند یا ندارند، نه چیزی که باید در طی زمان به دست آورند، فایده‌ای در تلاش کردن نمی‌بینند. اگر دانش‌آموز موفقیت را نه به تلاش، بلکه به ویژگی‌های ذاتی نسبت دهد، انگیزه‌ی او برای تلاش بیشتر پیدا نمی‌کند. این اتفاق در مواقعی رخ می‌دهد که یا دانش‌آموز خود را جزو ذاتاً باهوش‌ها می‌داند که در این صورت ضرورتی نمی‌بیند تکالیفش را به‌موقع انجام دهد، یا خود را جدا از گروه باهوش‌ها می‌داند که در این صورت فکر می‌کند تلاشش بیهوده است. در چنین وضعیتی باید سیاست‌هایی به کار بست که درس را چالش‌برانگیز اما آسان جلوه دهند تا دانش‌آموز انگیزه‌اش را از دست ندهد. علاوه بر این می‌توان فرصت‌های بی‌شماری را خلق کرد که دانش‌آموز در آن فعالیت کند و بازخورد بگیرد تا ببیند تلاش‌هایش در حال به‌ثمرنشتن است. این کار اعتمادبه‌نفس او را نیز بیشتر می‌کند.

۳. معذب بودن در محیط

راحت نبودن در محیط یکی دیگر از عواملی است که بر یادگیری دانش‌آموز تأثیر می‌گذارد. برای رفع این مشکل باید وضعیت محیطی را که دانش‌آموز در آنجا درس می‌خواند بررسی کنید؛ شاید سروصدا خیلی زیاد است یا ابزار و اشیائی که تمایل به یادگیری را بیشتر می‌کند، در محیط موجود نیست. شاید بهتر باشد در مورد چیدمان کلاس و تهیه‌ی ابزارهایی که محیط را برای یادگیری دلچسب‌تر و تمایل دانش‌آموز را برای آموختن بیشتر می‌کند، فکر کنید. مطمئن شوید نور محیط و جابجایی مطالعه کافی است. عوامل پرت‌کننده‌ی حواس را تا حد ممکن کم کنید و بایبانی دقیق به دانش‌آموز بگویید از او چه می‌خواهید. مطمئن شوید تمام وسایل موردنیاز درس مانند مداد، کاغذ یا هر چیز دیگر را در اختیار دارد. تحقیقات نشان داده‌اند افرادی که به محیط مطالعه‌ی خود رنگ‌وبویی شخصی می‌بخشند، در آن احساس راحتی بیشتری می‌کنند. پس دانش‌آموز را تشویق کنید تا انجام کارهایی مثل چسباندن نقاشی‌های خود روی دیوار، حس راحتی را برای خود به وجود آورد. این کار باعث می‌شود دانش‌آموز از درس خواندن لذت ببرد.

۴. تناسب نداشتن سبک فعالیت با روحیه دانش‌آموز

دانش‌آموزان با هم متفاوت‌اند و این یعنی درس را هم متفاوت یاد می‌گیرند. هیچ راه‌کار واحدی وجود ندارد که برای همه کارایی داشته باشد. آیا دانش‌آموز یادگیرنده‌ی تصویری است؟ آیا یادگیرنده‌ی مفهومی است؟ آیا یادگیرنده‌ی عملی است؟ باید سعی کنید پی ببرید هر دانش‌آموز چگونه یادگیری بهتری خواهد داشت. برای حل این مشکل، به‌اتفاق دانش‌آموزان بی‌رغبت، راه‌حلی را بیابید تا آن‌ها را وارد عرصه‌ی یادگیری کنید و از حالت منفعل در آورید.

۵. نداشتن آرام‌و قرار و مشکل در شنوایی و تمرکز

مشکلات ناشی از کم‌شنوایی و نداشتن تمرکز، یادگیری را به شدت کاهش می‌دهند. بعضی از نشانه‌های این مشکل عبارت‌اند از: ناتوانی در دوست‌یابی، ساده‌زدست‌دادن دوستان، ناتوانی در مکالمه، بیش از حد واکنش نشان‌دادن به مسائل، ناتوانی در مدیریت کارها، مورد اعتماد نبودن. شما می‌توانید به دانش‌آموزانی که چنین مشکلی دارند، در ضمن بازی، نقش‌هایی بدهید و در قالب آن نقش‌ها به آن‌ها بفهمانید چه چیزهایی از لحاظ اجتماعی مورد پسندند و چه چیزهایی نیستند. سپس در مورد کارهای خوب و بدشان با آن‌ها صحبت کنید. می‌توانید از والدین دانش‌آموز بخواهید او را در کلاس‌های ورزشی یا هر رشته‌ی دیگری که تعامل با گروه را در دانش‌آموز بالا می‌برد، ثبت‌نام کنند. کودکانی که مشکلات ذکر شده را دارند، حواسشان بسیار سریع پرت می‌شود. برای کاهش این امر، از والدین بخواهید گفت‌وگویی را با کودک ضبط و سپس برای او پخش کنند. بعد از اینکه به صوت گوش داد، از او بپرسید در کدام قسمت آن، حواسش جای دیگر رفت و چطور می‌تواند دوباره روی موضوع تمرکز کند؟ البته گاهی اوقات مشکل چنان حاد است که باید در مورد سطح تمرکز دانش‌آموز با یک متخصص مشورت کرد.

۷. بی‌انگیزگی به دلیل نحوه تعیین امتیاز

نوع و نحوه‌ی تشویق کردن می‌تواند در بی‌تمایلی یا تمایل دانش‌آموز دخیل باشد. اگر دانش‌آموز احساس کند که تلاش او هیچ نتیجه‌ای ندارد، ممکن است به بعضی فعالیت‌ها بی‌رغبت شود؛ مثلاً اگر بداند امتیاز فعالیت‌هایی به زحمتش نمی‌آورد، انگیزه‌ی انجام‌دادن آن‌ها از دست می‌دهد. بهتر است امتیاز را متناسب با میزان سختی فعالیت تعیین کنید. بهترین راه‌ها باز خورد دادن دقیقاً پس از انجام درست فعالیت و اختصاص نمره به آن است. اگر دانش‌آموزی کاری را با کیفیت مورد نظر انجام ندهد، باید با تشویق به او دلگرمی داد و فعالیت را از راه جذاب‌تری پیش برد.

۶. بی‌علاقگی به موضوعات درسی

حقیقت این است که هیچ‌کس به همه‌ی موضوعات درسی علاقه‌مند نیست. بیشتر اوقات دانش‌آموز دست‌کم از یک درس خوشش نمی‌آید و عملکرد خوبی هم در آن ندارد. اگر فکر می‌کنید درسی خیلی اهمیت دارد، باید جذابیت آن را برای دانش‌آموز بیشتر کنید؛ مثلاً برای درسی چون ریاضی، به کتاب درسی اکتفا نکنید. بازی‌ها و سرگرمی‌هایی را پیدا کنید که این درس را جذاب‌تر کند. می‌توانید کاربرد این درس در زندگی را برای دانش‌آموز بیان کنید تا اهمیت آن را دریابد و علاقه‌ی بیشتری به آن نشان دهد.

۸. داشتن اختلالات یادگیری

دانش‌آموزانی که مشکلات روانی، شناختی، رفتاری، رشدی و ذهنی دارند، با مسائل خاصی روبه‌رو هستند. مسائلی از قبیل اختلالات خواب، دل‌درد، سردرد، اسهال، رفتارهای تند و خشن، گوشه‌گیری، نداشتن اعتماد به نفس، نگرانی و افسردگی. این موضوع آن‌ها را به‌ویژه زمانی که از یادگیری خسته می‌شوند و به توانایی‌های خود شک می‌کنند، به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. برای حل این مشکلات، باید به والدین توصیه کرد فرزند خود را نزد متخصصان رفتاری و عصبی ببرند.

۹. نداشتن تجربه‌ی موفقیت

در برخی موارد، دانش‌آموز هر چقدر تلاش کند، باز هم به نتیجه نمی‌رسد. بنابراین بی‌انگیزه می‌شود. در چنین حالتی، برای کمک به وی، باید از جملات منفی بپرهیزیم و به او کمک کنیم روی موضوعاتی که در آن‌ها عملکرد بهتری داشته است تمرکز کند و توانایی‌های خود را نادیده نگیرد.

عکاس: امیر قادری